یادداشت شفاهی

«حبیبا...دهمرده،نمایندهمردمسیستان‌درمجلس‌شورای‌اسلامی برنامه‌ای‌برای‌احیای‌تالاب‌هامون‌ارائه‌نکرده‌اند

بادهای ۱۲۰ روزه سیستان و ریزگردها یک واقعیت است و مربوط به الان نیست که دولت ها غافلگیر شوند و آمادگی مهار آن را نداشته باشند. در طول تاریخ بادهای ۱۲۰ روزه سیستان وجود داشته و کسی تاریخ آغاز آن را نمی داند. در گذشته روخانه هیرمند و دریاچه هامون جریان داشت و یک سیستم سرمایشی حاکم بود، زمانی که بادهای ۱۲۰ روزه شروع به وزیدن می کرد با حرکت از روی آب های تالاب هامون، سبب ایجاد سیستم سرمایشی در این منطقه می شد، اما به تدریج با اشراف افغان ها بر رودخانه هیرمند و ایجاد سد و بند، آب ورودی به سیستان بسیار کم و این عوامل سبب شد تالاب هامون که قسمتی از آن در خاک کشور و قسمتی دیگر در افغانستان است، تبدیل به کانون ریزگردها شود.

خاکی بودن بیشتر کوچه ها و خیابان های ۵ شهرستان سیستان نیز سبب ایجاد ریزگردها در این منطقه شده است. این عوامل دست به دست هم داده است تا هرسال با شروع بادهای ۱۲۰ روزه بر مشکلات مردم سیستان هم افزوده شود. این ریزگردها پیامدهایی مانند کوچ مردم از سیستان و بیماری هایی مانند سل و آسم را در پی دارد.

سایه به صورت علمی و کارشناسی در قالب برنامه های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت برای کنترل ریزگردها در این منطقه برنامه هایی اندیشیده شد. درباره رودخانه هیرمند و حقابه تالاب هامون تاکنون نتوانسته ایم با افغانستان به نتیجه برسیم از طرفی دولت ها و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست کشور برای حل مشکلات این تالاب سد آمایش سرزمینی ارائه می دهند و می گویند که تا چند سال دیگر مشکلات هامون با توجه به این سند برطرف می شود، اما واقعیت این است که هیچ سند آمایش سرزمینی برای حل مشکلات این تالاب وجود ندارد. در کشور متخصصان علمی زیادی هستند که می توانند برای رفع مشکلات تالاب هامون برنامه هایی ارائه دهند و حتی می توان از متخصصان علمی خارجی نیز استفاده کرد و کاری اساسی انجام داد تا برای تثبیت شن های روان و ریزگردها در این منطقه اقدامی انجام شود.

به عنوان نماینده مردم سیستان در مجلس شورای اسلامی برای پژوهشکده تالاب هامون در دانشگاه زابل پیگیری های لازم را انجام داده م، دیف اعتباری برای آن در نظر گرفته شود تا بتوان کارهای علمی در قالب کارشناسی کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت انجام داد و نسخه ای پیچیده شود و دولت آن را اجرا کند چراکه درصد قابل توجهی از این اشکالات قابل رفع است. بادهای ۱۲۰ روزه سیستان یک نعمت بوده و خوب آن به نام این منطقه است. آسیاب های سیستان از گذشته بسیار مشهورند و با کمک دولت و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سیستان وبلوچستان به دنبال این هستیم آسیاب ثبت جهانی شوند چراکه سیستان خاستگاه آسیاب های بادی است و هلند و دیگر نقاط جهان آسیاب های خود را با الگو برداری از آسیاب های سیستان احداث کرده اند. سیستان برای ایجاد نیروگاه بادی توجیه پذیرترین نقطه ایران و جهان است و می توان با استفاده از بادهای ۱۲۰ روزه برق تولید کرد. در همین راستا به دنبال ایجاد این نیروگاه در منطقه سیستان هستیم و دولت کارهای مربوط به آن را شروع کرده است که امیدوارم به نتیجه مطلوب برسد.

اگر کار علمی انجام شود می توان از نعمت باد استفاده کرد و عوارض آن را به حداقل رساند و با شیوه های بی نظیر مانع پاشی و درختکاری می توان در زمان بروز بادهای ۱۲۰ روزه از ایجاد ریزگردها جلوگیری کرد. به عنوان نماینده مردم سیستان برای احیای تالاب هامون چندین بار با «اتکبار» رئیس سازمان حفاظت محیط زیست جلسه علنی داشته ام اما تاکنون هیچ برنامه ای برای احیای تالاب بین المللی هامون ارائه نداده اند.

احیای تالاب هامون باید بر اساس علوم جدید اجرا شود

شاهی- احیای تالاب هامون باید بر اساس علوم جدید و دانش بنیان اجرا شود. فرماندار ویژه زابل به خبرنگار ما گفت: در چند ماه گذشته کمیته ای شامل سازمان حفاظت محیط زیست و جنگل ها و منابع طبیعی کشور با همکاری مراکز علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان و دانشگاه زابل ، برگزار و نظر های آن ها را جمع آوری کرد که نتایج آن باید به کمیته واکنش سریع اعلام و تبدیل به پروژه برای احیای تالاب بین المللی هامون شود. وی ادامه داد: برنامه ریزی های کارشناسی برای احیای تالاب هامون باید براساس علوم جدید و دانش بنیان انجام شود که قسمتی از فرامود می آید وارد تالاب شود و قسمت هایی از تالاب ابزار را آبگیری کند.وی گفت: باید پوشش گیاهی برای تثبیت شن های روان و ریزگردها در منطقه ایجادشود که انتظار می رود با همکاری افغانستان بتوان شن های روان وریزگردها را در منطقه تثبیت کرد.

ناظری خاطرنشان کرد: چنان چه کانون های اصلی بحران شن تثبیت شود، تأثیر زیادی بر مناطق مسکونی و جمعیتی سیستان می گذارد و سبب سهولت زیرساخت ها در این منطقه می شود.

سیستان و بلوچستان

اجرای سند جامع مدیریت تالاب هامون در انتظار تامین اعتبار

چشم هامون به همت دولت

ارباب افضلی- با وجود این که از اولین تجربه خشکی تالاب های بین المللی هامون در ایران بیش از ۲۰ سال می گذرد، دو سالی است که موضوع مدیریت موضوع محقق شد و همزمان با ذوب تدریجی برف ها در ارتفاعات افغانستان یک ورودی آب تدریجی و مداوم را نسبت به سال های گذشته در این تالاب داریم.

عمیق سازی و لایروبی تالاب

قرائی به دو طرح پژوهشی انجام شده به سفارش سازمان محیط زیست اشاره می کند که توسط پژوهشکده تالاب های بین المللی هامون انجام شده است و در این باره می گوید: طرح احیای گودی های طبیعی در تالاب های بین المللی هامون و همچنین بررسی و تعیین نیاز آبی اکولوژیک این بود که با انجام جمله طرح های بنیادی و کاربردی پی بود که به اتمام رسید و براساس این مطالعات مشخص شد ۷۰ تا ۸۰ درصد کانون های ریزگردها با خلق دوبا ماندگاری آب در تالاب ها همپوشانی دارد.

وی ادامه می دهد: براساس این مطالعات، لایروبی مکان هایی که مانع از ورود آب به داخل تالاب بود مثل قسمت هامون صابوری در قسمت مرزی و رودخانه های هیرمند و سایر شاخه های فرعی آن، در دستور کار قرار گرفت و لایروبی انجام شد تا آب بیشتری وارد تالاب ها شود.

وی با بیان این که این لایروبی ها با توجه به وسعت این تالاب ها و وسعت شاخه های رودخانه هیرمند ناچیز است، عنوان می کند: آن چه در توان دستگاه ها بود با توجه به تأمین بودجه انجام شد.

وی خاطر نشان می کند: عمیق سازی گودی های طبیعی که دشتگی یکی دیگر از کارهایی است که باید به منظور ماندگاری بیشتر آب در این تالاب ها انجام شود اما از آنجایی که برای ده ها هکتار بایک عمیق سازی انجام شود این کار نیازمند برنامه ریزی جامع و علمی است چرا که جابه جایی این میزان خاک شاید اصلا مقدور نباشد.

وی عنوان می کند: هرساله میزان زیادی رسوبات چه به لحاظ فرسایش بادی چه با آب ورودی در بستر تالاب ها رسوب گذاری شده است. اگر قرار باشد تالاب را زنده نگه داریم و عملکرد آن را به صورت پایا شاهد باشیم باید این رسوب زدایی ها تا حدی انجام شود.

وی خاطر نشان می کند: از آنجایی که در گذشته در تالاب تراکم نیزارها در هامون صابوری زیاد بود هنگام ورود آب به تالاب این گیاهان مانند یک فیلتر عمل می کردند و جلوی ورود رسوبات به داخل تالاب را می گرفتند اما اکنون هیچ پوشش گیاهی بر سر راه ورودی تالاب وجود ندارد و آب با تمام رسوبات وارد تالاب می شود. این موضوع سبب شده است گودی های طبیعی تالاب به مرور زمان پر شود و از طریق ماندگاری آب کاهش یابد. به همین دلیل رسوب زدایی و عمیق سازی تالاب از جمله اقداماتی است که برای احیای تالاب باشیم باید این رسوبات از سطح سازمان ها و دستگاه های مربوطه و برنامه ریزی علمی، همه جانبه، مقرون به صرفه است که هنوز در این زمینه تصمیم گیری انجام نشده است.

وی خاطر نشان می کند: به دلیل وجود آب در برخی مناطق تالاب تاکنون توفان و گرد و خاک کمتری داشتیم و باید به دنبال این باشیم که بتوانیم آب ورودی مداومی را از قسمت فرارود و هیرمند داشته باشیم و این مطالبه را به طور جدی از طریق دستگاه های دیپلماسی و با استفاده از دیپلماسی های علمی، اجتماعی و سیاسی از افغانستان بخواهیم. همچنین که برای این کار هم می توانیم از نهادهای بین المللی هم کمک بگیریم.وی تأکید می کند: اگر قرار باشد آبی از برای تالاب منصور شویم و کوچک ترین عملکردی نیازمند به سال قبل افزایش پیدا کرده و حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد این تالاب با عمق ۲۰ سانتیمتر تا یک متر آبگیری شده است. با این وجود امیدواریم امسال خبرهای خوبی را به واسطه تلاش های وزارت امور خارجه و سازمان محیط زیست در قرارداد ها و تفاهم نامه ها با کشور همسایه بشنویم و نگرانی اولیه دربازه حجم آب ورودی به تالاب ها برطرف شود.

وی با بیان این که حجم آب فعلی موجود در تالاب های هامون بسیار ناچیز است، درباره نیاز آبی این تالاب ها می گوید: در بهترین حالت ممکن تالاب های سه گانه هامون باید به یکدیگر متصل شوند تا یک گردش کامل آب بین این تالاب ها به وجود آید چرا که به لحاظ اکولوژیک این گردش آب خیلی مهم است. بنابراین برای اتصال این تالاب ها به یکدیگر در حالت کم آبی چیزی حدود ۷ میلیارد مترمکعب آب نیاز است تا حداقل این تالاب ها به هم وصل شوند و در حالت نرمال برای این که عملکرد گردش داشته باشد به حدود ۱۷/۵ میلیارد مترمکعب آب نیاز داریم.

قرائی تصریح می کند: براساس توپوگرافی بستر تالاب حجم آب فعلی خیلی کمتر از حداقل نیاز است و عمق آن نیز خیلی کم است.

پوشش گیاهی تالاب ضعیف است

قرائی درباره وضعیت پوشش گیاهی این تالاب می گوید: براساس فراز و فرودهایی که این تالاب طی ۲۰ سال گذشته به خود دیده است مشخص می شود وجود ۱۵۰ تا ۲۰۰ کیلومترمربع پوشش گیاهی در تالاب های هامون صابوری وضعیتی مطلوب است اما پوشش گیاهی فعلی چیزی حدود ۱۰ درصد این میزان است آن هم گیاهان رستنی یک ساله که ارتفاع آن ها ممکن است به ۵۰ تا ۶۰ سانتی متر برسد. بنابراین پوشش گیاهی موجود ضعیف است.

وی ادامه می دهد: در مورد هامون هیرمند نیز باید حدود ۲۰۰ کیلومتر مربع پوشش گیاهی ایجاد شود. هر چند که اکنون وضعیت پوشش گیاهی در هامون هیرمند بهتر از هامون صابوری است چرا که ماندگاری آب در منطقه بیشتر بوده و به تبع آن پوشش مرتعی خوبی هم ایجاد شده است و علوفه مورد نیاز دام ها نیز تأمین می شود اما با این وجود پوشش گیاهی موجود خیلی کمتر از آن چیزی است که باید باشد.

پوشش گیاهی جایگزین وجود ندارد

رییس پژوهشکده تالاب های بین المللی هامون با بیان این که پوشش گیاهی این تالاب ها از خانواده نی ها است، تصریح می کند: برخی پیشنهاد جایگزینی یک پوشش گیاهی جدید در نقاط خشک این تالاب را برای جلوگیری از پخش ریزگردها مطرح می کنند اما این پیشنهاد شدنی نیست.

قرائی در ادامه تصریح می کند: نی و گز از جمله گیاهان سازگار با طبیعت تالاب هامون هستند و به همین دلیل نمی توانیم پوشش گیاهی دیگری را برای احیای این تالاب جایگزین کنیم چرا که ممکن است به گیاه هامون باید به یکدیگر متصل شوند مشکلات دیگری را به وجود آورد.

وی عنوان می کند: به نظر می رسد بهترین پوشش گیاهی اصلی این تالاب همان نیزارهای صابوری است که بهترین پوشش گیاهی برای تثبیت شن های روان و ریزگردها است.

وی ادامه داد: برنامه ریزی های کارشناسی برای احیای تالاب هامون باید براساس علوم جدید و دانش بنیان اجرا شود. فرماندار ویژه زابل به خبرنگار ما گفت: در چند ماه گذشته کمیته ای شامل سازمان حفاظت محیط زیست و جنگل ها و منابع طبیعی کشور با همکاری مراکز علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان و دانشگاه زابل ، برگزار و نظر های آن ها را جمع آوری کرد که نتایج آن باید به کمیته واکنش سریع اعلام و تبدیل به پروژه برای احیای تالاب بین المللی هامون شود.